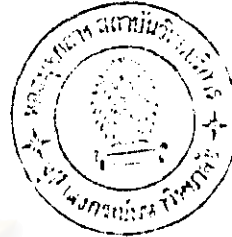

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการสอนภาษานั้น นักการศึกษาต่างแสวงหาวิธีการสอนที่ดี มีประสิทธิภาพเพื่อจุดมุ่งหมายร่วมกันคือ ให้นักเรียนได้เรียนรู้ภาษาเพื่อเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร ใช้ในการแสวงหาความรู้และสืบทอดมรดกวัฒนธรรมของชาติ แนววิธีสอนภาษาของไทยได้มีวิวัฒนาการและมีการปรับเปลี่ยนมาเป็นระยะ อนุมัติ สถิตย์ภาคีกุล (2524) และ บันลือ พฤษะวัน (2534) ได้ประมวลไว้ ดังนี้

1. แนววิธีสอนแบบภาษาศาสตร์(Linguistic Approach) และแนวการสอนอ่านแบบเทียบเสียง(Phonic Approach)

แนววิธีสอนนี้มองภาษาว่ามีองค์ประกอบคือ หน่วยเสียง หน่วยคำ และหน่วยกลุ่มคำ ครูจะสอนให้นักเรียนสังเกตและแยกแยะหลักเกณฑ์ของหน่วยเสียง เน้นให้นักเรียนแยกแยะคำทั้งคำ เช่น การสะกดคำ อ่านแจกถูก อ่านตรงสระ เพื่อให้เห็นโครงสร้างของคำและความสัมพันธ์ระหว่างแต่ละส่วนของคำทั้งคำ วิธีการสอนนี้ยังมีจุดอ่อนในการสอนเด็กหลายประการ คือ

- สิ่งที่อ่าน หรือคำที่อ่านมีความหมายน้อย ไม่น่าสนใจ เพราะเน้นเสียงเป็นหลัก
- เป็นการบังคับให้เด็กต้องฝึกอ่านโดยไม่รู้ความหมาย
- มีเฉพาะตัวหนังสือ ไม่มีภาพช่วยการอ่าน ขาดเครื่องล่อใจให้อยากอ่าน
- ต้องเรียนโดยเน้นการท่องจำ ทำให้ประสบความสำเร็จยาก
- ภาษามีกฎเกณฑ์และข้อยกเว้นมากมาย ทำให้เกิดปัญหาในการจำ

2. แนววิธีสอนแบบเบสิก(Basal Readers' Approach)

ใช้วิธีสอนให้เขียนเป็นคำๆมุ่งให้ทำความเข้าใจในความหมายของสิ่งที่อ่าน อ่านแล้วนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและอาศัยภาพเป็นเครื่องช่วย(cue)บอกความหมายของตัวอักษร การสอนแบบเบสิกมีจุดสำคัญที่หนังสือชุดสอนอ่านมาตรฐาน(Basal series) เน้นความหมายของคำและประโยค การใช้คำซ้ำๆในเรื่องที่เขียนขึ้น การเรียนแบบส่วนรวมคือ อ่านเป็นคำเป็น

ประโยค แล้วจึงเรียนองค์ประกอบ ได้แก่ การแยกสะกดตัว ประสมคำภายหลัง อย่างไรก็ตามแนว
วิธีสอนนี้ยังมีจุดอ่อนที่ต้องปรับปรุง ได้แก่

- การมีหนังสือแบบเรียนมาตรฐาน ไม่ตอบสนองของความแตกต่างระหว่างบุคคลของ
นักเรียน รวมทั้งไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมของนักเรียน
- ไม่สามารถสร้างนิสัยรักการอ่านให้แก่ นักเรียนได้ นักเรียนไม่มีโอกาสเลือกอ่าน
หนังสืออื่นๆตามความสนใจ
- เรื่องในแบบเรียนไม่จูงใจให้นักเรียนอ่านเท่าที่ควร เนื่องจากเรื่องแต่งอยู่ในกรอบ
ของคำศัพท์ที่กำหนดไว้เพื่อฝึกการสะกด ประสมคำ

3. แนววิธีสอนด้วยแผนภูมิประสบการณ์ (Experience Approach)

การสอนแนวนี้อาศัย การนำประสบการณ์ที่นักเรียนเล่ามาเรียนเรื่องเป็นเรื่องราวโดย
การจัดรูปประโยค จังหวะ ดิลาให้นำอ่าน เหมาะกับช่วงความสนใจในการอ่านและมีบทหรือ
ประโยคสรุปให้กะทัดรัด เป็นการหลอมรวมประสบการณ์ของผู้เรียนไปสู่ข้อสรุป การสอนตาม
แนวนี้อาศัยพัฒนาขึ้นมาจากพื้นฐานความสนใจของนักเรียน แต่ปัญหาที่พบในการสอน ได้แก่

- นักเรียนมีประสบการณ์น้อย ทำให้เรื่องราวไม่หลากหลาย ส่งผลให้นักเรียนเรียนรู้
ได้น้อยตามไปด้วย
- นักเรียนขาดแม่แบบของภาษาที่คิดให้เขียนแบบ โดยเฉพาะนักเรียนที่ใช้ภาษาถิ่นใน
ชีวิตประจำวัน มักมีปัญหาในการเล่าประสบการณ์ของตนโดยใช้ภาษาทางการ
- ภาษาที่นักเรียนใช้เป็นภาษาพูดมากกว่าเป็นภาษาเขียนมาตรฐาน

นอกจากแนวการสอนดังกล่าวแล้ว นักการศึกษาได้พยายามพัฒนาแนวการสอนใหม่ๆเพื่อ
ส่งเสริมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและช่วยให้การเรียนง่ายขึ้น เช่น แนวการสอนแบบ
เน้นการฟัง-พูด (Oral Language Approach) แนวการสอนแบบเน้นพฤติกรรมได้ตอบหรือ
ตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม (Responsive Environment Approach) ได้แก่ การท่ายปัญหา
การร้องเพลง เกมการศึกษา การสนทนา และกิจกรรมอื่นๆเพื่อช่วยให้นักเรียนได้รับความสนุก
สนานและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษา แต่แนวการสอนดังกล่าวยังคงเป็นการเรียนรู้ที่ครูเป็น
ศูนย์กลาง (Teacher Centered) เนื่องจากครูต้องคิดและเตรียมอุปกรณ์ต่างๆในการจัดกิจกรรม
ค่อนข้างมากเพื่อใช้สอนในเวลาอันสั้น จึงทำให้ครูมักรู้สึกว่าไม่คุ้มกับการเสียเวลาเตรียม
ประกอบกับนักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้น้อยเนื่องจากยังคงเป็นการเรียนรู้ที่ไม่มีความหมาย นักเรียน
ยังคงต้องท่องจำโดยไม่รู้เหตุผลและความสำคัญจำเป็นในการเรียน ทำให้มีแนวการสอนต่างๆ
ดังกล่าวมีการนำไปใช้อย่างจำกัด โดยเฉพาะในโรงเรียนที่ขาดแคลนวัสดุ-อุปกรณ์

มีนักการศึกษาจำนวนหนึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กที่สอดคล้องกับพัฒนาการด้านอื่นๆ ผนวกกับในระยะที่ผ่านมามีการค้นพบจากงานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะการเรียนรู้ภาษาของเด็กเพื่อแสวงหาแนวการสอนที่ส่งเสริมและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก จนเกิดเป็นแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ(Whole Language Approach)ซึ่งมีลักษณะเป็นปรัชญาความเชื่อมากกว่าเป็นการสอนที่มีลำดับขั้นตายตัว(Hirschmann, 1997) การสอนภาษาแบบธรรมชาติจัดอยู่ในกลุ่มปรัชญา Progressive-open Education และ Critical Education โดยมีความเชื่อว่าเด็กมีธรรมชาติการเรียนรู้ภาษาติดตัวมาตั้งแต่ก่อนการเรียนรู้เป็นทางการในโรงเรียน การเรียนอ่านและเขียนเป็นเพียงส่วนหนึ่งของพัฒนาการการเรียนรู้หนังสือของเด็ก เด็กเรียนอ่านเขียนเพราะว่าการอ่านและการเขียนนั้นเกี่ยวข้องกับตัวเด็ก(Gor Ziv, 1997)

การสอนภาษาแบบธรรมชาติ(Whole Language) เป็นการสอนที่นิยมแพร่หลายในประเทศตะวันตกในทศวรรษที่ผ่านมา เป็นการสอนที่แตกต่างจากการสอนแบบเดิม(Traditional basal approach) ทั้งทฤษฎีและวิธีการ เพราะเป็นการสอนแบบเด็กเป็นศูนย์กลาง(Child centered) กิจกรรมในหลักสูตรมาจากความสนใจ ความต้องการและระดับพัฒนาการของผู้เรียน การส่งเสริมเชื่อมโยง บูรณาการในรูปของหน่วย(theme)ที่มีความหมาย เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะให้แก่ นักเรียน นักเรียนได้รับการส่งเสริมให้แลกเปลี่ยนความคิดและเสนอผลงานกับผู้อื่น เป็นการพัฒนาค่านิยมเกี่ยวกับสังคม การประเมินเป็นการประเมินพัฒนาการของนักเรียนเป็นระยะโดยใช้ พอร์ตโฟลิโอ(Portfolio) ของนักเรียน (Cruikshank, 1988 cited in Gordon and Brown, 1993)

การสอนภาษาแบบธรรมชาติ(Whole Language) มีความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับภาษาว่าภาษาประกอบด้วย 3 ระบบคือ ระบบเสียง ระบบไวยากรณ์ และระบบความหมาย ความหมายเป็นหัวใจของภาษา ส่วนไวยากรณ์และเสียงเป็นเพียงส่วนประกอบ นักเรียนจะไม่พยายามอ่านและเขียนด้วยการสะกดคำไปที่ละตัวแต่เขาจะคิดหาคำที่สื่อความหมายได้เหมาะสมที่สุดในสถานการณ์นั้น ด้วยเหตุนี้ นักเรียนจึงไม่จำเป็นต้องรู้จักเสียงของตัวอักษรก่อนจึงจะสามารถสื่อความหมายโดยการอ่านออกเขียนได้(บุษบง ดันติวงศ์, 2536)จากความเชื่อดังกล่าวจึงสามารถสรุปเป็นหลักในการสอนได้ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้การสอนมุ่งให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ทางภาษาจากเรื่องราวในวรรณกรรมไว้เป็นข้อมูลในการเรียนองค์ประกอบของภาษา ซึ่งเป็นลักษณะการเรียนรู้แบบ Top-down คือ เรียนรู้จากเรื่องราวแล้วเรียนคำ ประโยคและไวยากรณ์ที่จำเป็นหรือเมื่อนักเรียนต้องการ

2. กิจกรรมการเรียนการสอนภาษาจะต้องผสมผสาน การฟัง พูด อ่านและเขียนไปด้วยกันและมีความสมดุลระหว่างการใช้ภาษาทั้ง 4 ด้าน

3. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องอยู่ในบรรยากาศที่ยืดหยุ่น ยืดหยุ่นเป็นศูนย์กลาง (Child-centered) ผู้ฝึกฝนต้องยึดถือในการทดลองผิดถูกเพื่อใช้ภาษาได้ถูกต้องในทุก

แนวคิดการสอนภาษาแบบธรรมชาติในสิ่งที่นำมาใช้ในการสอนภาษานั้น มีแนวคิดในการให้นักเรียนได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับภาษาเขียนที่มีคุณภาพสูงจากวรรณกรรม(Literature) เพื่อใช้เป็นแม่แบบและเครื่องมือในการเรียนภาษาต่อไป มีวรรณกรรมมากมายที่ให้ทั้งความรู้และความจริงใจแก่นักเรียน วรรณกรรมทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับสถานที่และผู้คน ซึ่งพวกเขาอาจไม่มีโอกาสได้รับจากประสบการณ์ตรง ให้นักเรียนได้รับความรู้ ความคิดรวบยอด และแนวความคิดต่างๆจากแง่มุมมองใหม่ ประสบการณ์จากวรรณกรรมนี้จะช่วยให้นักเรียนได้ขยายขอบเขตของความรู้และพลังของจินตนาการออกไป(Anderson and Lapp, 1988) วรรณกรรมที่ดีจะช่วยให้นักเรียนได้เข้าใจตนเองและผู้อื่นที่อยู่รอบข้าง ด้วยโครงสร้างและรูปแบบต่างๆของภาษาอันงดงามของวรรณกรรมจะช่วยให้นักเรียนได้เข้าใจในสิ่งที่อ่านมากขึ้น(Harris, 1986) วรรณกรรมเป็นกลไกที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เกิดผลดีขึ้น วรรณกรรมสามารถนำนักเรียนไปสู่การอ่านออกเขียนได้สำหรับการเรียนรู้โดยวิธีธรรมชาติ ดังตัวอย่างในประเทศนิวซีแลนด์ที่มีอัตราการรู้หนังสือสูงที่สุดในโลก สาเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่งเป็นเพราะมีการสอนภาษาจากสภาพแวดล้อมโดยใช้วรรณกรรมเป็นสื่อ(Roumman, 1988)

วรรณกรรมสำหรับเด็กเป็นการเรียนรู้ในอุดมคติสำหรับเด็กเพราะให้ทั้งความรู้และจินตนาการ วรรณกรรมเป็นหลักสำหรับให้อ่านออกเขียนได้(Cazden, 1972) และเป็นแนวทางหลักในการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ คุณค่าของวรรณกรรม มีดังนี้

1. ให้ความสนุกสนาน วรรณกรรมที่มีคุณค่าสูงจะช่วยนักเรียนให้ชื่นชมกับภาษาที่ไพเราะและเหมาะสม(Ruddell and Ruddell, 1995)

2. เตรียมให้เรียนรู้ภาษา วรรณกรรมที่ใช้ภาษาง่ายๆจะช่วยให้นักเรียนสามารถกลับมาอ่านซ้ำอีกและได้สร้างความหมายจากภาษา(Cazden, 1972 และ Braner, 1984)

3. ให้ประสบการณ์ วรรณกรรมกระตุ้นให้นักเรียนได้ทบทวนความรู้ที่ตนเองรู้แล้ว และขยายโดยให้ความรู้ในส่วนที่นักเรียนยังไม่รู้(Cazden, 1972 และ White, 1984)

4. ให้แบบอย่าง เมื่อครูอ่านหนังสือกับนักเรียน เป็นการให้แบบอย่างภาษาของผู้ใหญ่ เพื่อให้นักเรียนได้เลียนแบบ(Ruddell and Ruddell, 1995)

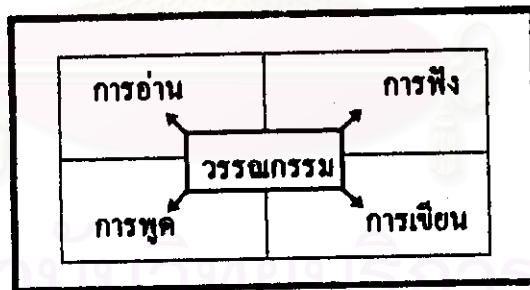
5. ผิกคำศัพท์ ความเข้าใจ และทักษะการคิด วรรณกรรมให้คำศัพท์ใหม่ในบริบทที่มีความหมาย มีภาพเป็นตัวชี้แนะ (Pictorial clues) และเป็นโอกาสที่นักเรียนจะได้ตั้งคำถามและหาคำตอบ(Ruddell and Ruddell, 1995)

6. พัฒนาความเข้าใจ การเข้าใจในเนื้อเรื่องจะทำให้นักเรียนเข้าใจว่าเหตุใดผู้คนจึงมีพฤติกรรมเช่นนั้น การอ่านจะทำให้นักเรียนเข้าใจจิตใจของผู้คนที่เป็นตัวละครในเรื่อง(Ruddell and Ruddell, 1995)

7. วรรณกรรมเต็มไปด้วยจินตนาการ(Carlson, 1974) ทำให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์(Ruddell and Ruddell, 1995)

8. ปฏักฝังนิสัยรักการอ่าน เนื่องจากเรื่องราวอันหลากหลายในวรรณกรรม เป็นเรื่องที่น่าสนใจและมีภาพประกอบที่สวยงามเป็นสิ่งสำคัญให้นักเรียนพยายามอ่านเรื่องราวและเกิดเป็นนิสัยรักการอ่านในที่สุด(Ruddell and Ruddell, 1995)

ด้วยเหตุนี้หากได้นำข้อดีและคุณค่าของวรรณกรรมดังกล่าวข้างต้นมาช่วยพัฒนาการเรียนการสอนภาษาแล้ว ก็จะได้ลักษณะการเรียนการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นแกนกลางในการพัฒนาทักษะด้านต่างๆของผู้เรียนทั้งทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียน ขณะเดียวกันยังช่วยพัฒนาเจตคติที่ดีต่อวรรณกรรมด้วย ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอนมีลักษณะดังในแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 การจัดการเรียนการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน
 (Literature-based Approach) (Stewig and Simpson, 1995)

จากแนวคิดนี้จะเห็นได้ว่า ครูไม่สามารถคอยให้เด็กอ่านออกเขียนได้ก่อนแล้วจึงให้เด็กได้อ่านวรรณกรรม แต่ครูควรจะช่วยให้เด็กอ่านออกเขียนได้โดยผ่านการใช้วรรณกรรม ซึ่งเป็นวิธีการที่ดีที่สุดวิธีหนึ่งที่จะใช้ในการพัฒนาการใช้ภาษาของเด็กในขั้นต้นๆ (Huck, 1975 cited in Stowing and Simpson, 1995) แนวการสอนภาษาโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน(Literature-based Approach)จะมีงานวรรณกรรมเป็นหลักในการกระตุ้นให้เด็กอ่านและใช้ภาษา ให้เด็กรู้สึกสนุกสนานกับเรื่องราว

ที่อ่าน ขาขึ่งแะทอใจในควมงามของภาษา เข้าใจในพฤติกรรม ความคิดแะควมค้ำของมนุษย์
แะมีพัฒนาการทางด้านการใช้ภาษาที่ค้ำขึ้น (Klein, 1991 แะ Whitehead, 1968)

การสอนภาษาโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน(Literature-based Approach) บางครั้งเรียกว่า
Personalized Reading Approach หรือการอ่านรายบุคคล(Duffy, 1993)การออกแบบโปรแกรมจะ
แตกต่างกันไป แต่จุดเน้นจะอยู่ที่การเรียนรู้ระหว่างนักเรียนกับเรื่องราวในวรรณกรรมที่ใช้สอน
การเรียนการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานมีข้อ ค้ำเปรียบที่แตกต่างจากการเรียนการสอนโดย
ทั่วไป ดังนี้

1. การสอนอ่านแะเขียนโดยใช้วรรณกรรมแะการเรียนการสอนภาษาด้วยวิธีแบบ
ธรรมชาติ(Whole Language) คือกระบวนการฟัง พูด อ่าน แะเขียน จะสอนสัมพันธ์กันไป
ทั้งหมด(Hillman, 1995)
2. นักเรียนมีความสนใจกิจกรรมการอ่านแะเขียนโดยใช้วรรณกรรมเป็นแม่แบบ
3. การใช้วรรณกรรมในการสอนอ่านเขียนยังให้ควมสำคัญในเรื่องเสียง รูปคำศัพท์แะ
ไวยากรณ์ในการเรียนการสอน(Klein, 1991)
4. เน้นควมแตกต่างระหว่างบุคคล(Individualistic) โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้จาก
ตัวละครแะเรื่องราวในวรรณกรรม
5. นักเรียนจะอ่านแะทำกิจกรรมเกี่ยวกับวรรณกรรมอย่างกระตือรือร้นต่อวรรณกรรมที่
ตนสนใจ
6. นักเรียนไม่จำเป็นต้องเข้าใจคำศัพท์ทุกคำในเนื้อหา เพราะการสอนมุ่งเน้นให้นักเรียน
เข้าใจควมหมายที่สมบูรณ์ของเรื่องราวได้เป็นสำคัญ
7. นักเรียนจะได้รับการฝึกให้เป็นนักสร้างทฤษฎีแะนักตรวจสอบสมมติฐาน ลองผิด
ลองถูกเพื่อให้ได้มาซึ่งภาษาที่สมบูรณ์
8. ในสถานการณ์ที่นักเรียนต้องการควมรู้กฎเกณฑ์ทางภาษา ครูก็สามารถสอนได้ทันที
ซึ่งทำให้นักเรียนเห็นควมสำคัญของไวยากรณ์แะการเรียนรู้ไวยากรณ์อย่างมีความหมาย(Ruddell
and Ruddell, 1995)
9. การสอนแนวนี้ช่วยให้นักเรียนรักการอ่านแะชื่นชมในภาษา ประสบการณ์ตรงจาก
วรรณกรรมทำให้ได้รับความรื่นรมย์ ควมคิดรวบยอดแะควมคิดต่างๆจากมุมมองใหม่ที่
กว้างขวางขึ้นกว่าเดิม(Ruddell and Ruddell, 1995)

เมื่อศึกษางานวิจัยในประเทศไทยเกี่ยวกับวรรณกรรมแล้ว ผู้วิจัยพบว่าเท่าที่ผ่านมาเป็นการวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กและการนำวรรณกรรมมาเป็นสื่อเพื่อส่งเสริมการอ่าน ยังไม่มีงานวิจัยการเขียนการสอนที่ใช้วรรณกรรมเป็นฐานในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนาเป็นโปรแกรมการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งนี้เหตุที่เลือกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เนื่องจากเป็นช่วงอายุที่ทั้งนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย มีความสนใจในประเภทของวรรณกรรมที่ใกล้เคียงกันและเป็นวัยเริ่มเรียนที่ง่ายต่อการฝึกการเขียนการสอนภาษาแบบธรรมชาติ(Whole Language)

อนึ่งเนื่องจากการสอนในเวลาปกติมีแนวการสอน แบบเรียน วิธีเรียนและวิธีการวัดผลที่แน่นอนตามหลักสูตรและวิธีการที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้แล้ว อีกทั้งเป็นแนวการสอนที่มาจากความเชื่อพื้นฐานที่แตกต่างกัน โปรแกรมที่ผู้วิจัยจะพัฒนาขึ้นจึงจัดเป็นโปรแกรมเสริมหลักสูตรนอกเวลาเรียน เพื่อให้ได้ผลการวิจัยนำไปพัฒนาการเรียนการสอนภาษา และเพื่อให้เข้าใจพัฒนาการการอ่านและเขียนของนักเรียนวัยเริ่มเรียนในระดับประถมศึกษาของไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาโปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

สมมติฐานการวิจัย

แคนนาเวน(Camavan, 1992) ได้ศึกษาเพื่อบรรยายการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษาในชั้นเรียนเกรด 3 เป็นเวลา 3 เดือนครึ่ง ผลการวิจัยพบว่า การสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานมีลักษณะ 3 มิติ คือ ด้านวิชาการ จะสอนในการสร้างความหมาย (constructing meaning) ให้เข้าใจคำศัพท์ เข้าใจกระบวนการอ่านออกเขียนได้ และยุทธวิธีในการจำคำศัพท์ ด้านการควบคุมตนเอง การทำงาน บรรยายภาพที่อิสระ และด้านจิตพิสัยจะพัฒนาเจตคติที่ดีในการอ่าน ช่วยให้นักเรียนเข้าใจในสิ่งที่อ่าน

เลสเตอร์ (Leater, 1993) ได้ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการอ่านโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานกับนักเรียนเกรด 3 เพื่อฝึกทักษะการอ่านและเขียน ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมวรรณกรรมเป็นฐานกระตุ้นให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการอ่านและเขียน

นิวตัน (Newton, 1993) ได้ศึกษาเปรียบเทียบคะแนนการอ่านและระดับเจตคติระหว่างกลุ่มทดลองที่ใช้วรรณกรรมเป็นฐานกับกลุ่มควบคุมที่ไม่ใช้วรรณกรรมเป็นฐาน ในนักเรียนเกรด 7 โดยทดลองเป็นเวลา 46 ชั่วโมง ผลการทดลองพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยโปรแกรมวรรณกรรมเป็นฐานมีระดับการอ่านและเจตคติสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มควบคุม

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้ว่า

1. เมื่อสิ้นสุดการเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน นักเรียนร้อยละ 80 จะมีระดับขั้นทางภาษาในด้านต่อไปนี้สูงขึ้นกว่าเมื่อเริ่มเข้าร่วมโปรแกรม
 - 1.1 ความสามารถในการเรียบเรียงเรื่องราว
 - 1.2 ความพึงพอใจในการอ่าน
 - 1.3 ความพึงพอใจในการเขียน
2. เมื่อสิ้นสุดการทดลองใช้โปรแกรม นักเรียนจะมีระดับขั้นทางภาษาสูงขึ้นกว่าเมื่อเริ่มทดลองใช้โปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญในด้านต่อไปนี้
 - 2.1 ความสามารถในการเรียบเรียงเรื่องราว
 - 2.2 ความพึงพอใจในการอ่าน
 - 2.3 ความพึงพอใจในการเขียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 โรงเรียนบ้านหนองจาน ตำบลหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 20 คน
2. ระยะเวลาในการทดลองใช้โปรแกรมรวม 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน คือ วันจันทร์ถึงวันศุกร์ วันละ 2 ชั่วโมง เวลา 14.30 - 16.30 น.

3. โปรแกรมการเรียนการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ประกอบด้วยเอกสารและสื่อ ดังนี้

- 3.1 คู่มือโปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน 6 เล่ม
 - 3.2 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 8 แผน
 - 3.3 เครื่องมือในการประเมินผลของโปรแกรม
4. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น

4.1 ตัวแปรต้น(Independent Variable) คือ โปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

4.2 ตัวแปรตาม(Dependent Variable) คือ ระดับชั้นของ

- 1) ความสามารถในการเรียบเรียงเรื่องราว
- 2) ความตั้งใจในการอ่าน
- 3) ความตั้งใจในการเขียน

ข้อดกของเบื้องต้น

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานตั้งอยู่บนปรัชญาเด็กเป็นศูนย์กลาง(Cchild-Centered) ดังนั้นจึงสามารถปรับเวลาในการทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรมตามความสนใจและความต้องการของนักเรียน โดยที่ผู้วิจัยอาจใช้แผนการจัดกิจกรรมมากกว่าหรือน้อยกว่า 8 ชุด ที่เตรียมไว้ในระหว่างการทดลอง 6 สัปดาห์ โดยไม่ถือว่าการสอนไม่สมบูรณ์

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยที่เป็นไปตามแนวคิดการสอนภาษาแบบธรรมชาติ(Whole Language) แนวคิดสำคัญที่บูรณาการจากทฤษฎีดังกล่าวคือ วรรณกรรมเป็นภาษาเขียนที่มีคุณภาพ การสอนภาษาโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานจึงสนับสนุนให้นักเรียนได้มีโอกาสได้ใช้วรรณกรรมเป็นแบบอย่างในการจัดกิจกรรมเรียนการสอนทั้งการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน โดยใช้เนื้อหาเรื่องราวจากวรรณกรรมเป็นหลักในการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียน กิจกรรมที่จัดประกอบด้วย (1) กิจกรรมการอ่านวรรณกรรม และ (2) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม

แนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ หมายถึง แนวคิดและหลักการสอนภาษาซึ่งเป็นพื้นฐานของโปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน แนวการสอนนี้พัฒนามาจาก ทฤษฎีที่ว่าด้วยระบบของภาษาที่เชื่อว่าความหมายเป็นหัวใจของภาษา ทฤษฎีที่เชื่อว่าเด็กถ่ายทอดความคิดโดยใช้สัญลักษณ์หลายแบบผสมผสานกัน และสัญลักษณ์ที่ใช้ต้องเหมาะสมกับเรื่องที่ต้องการสื่อสาร และทฤษฎีที่ว่าด้วยพัฒนาการทางภาษาของเด็กที่เชื่อว่าเด็กเรียนทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนจากการลองผิดลองถูก

โปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน หมายถึง หมวดประสบการณ์ต่างๆที่จัดให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนบนพื้นฐานซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการเรียนการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยมีลักษณะเป็นโปรแกรมนอกเวลาเรียนปกติ จัดอยู่ในช่วงเวลา 14.30 - 16.30 น. แผนระยะเวลา 5 วัน คือ วันจันทร์ถึงวันศุกร์เป็นระยะเวลา 6-8 สัปดาห์ สาระสำคัญของโปรแกรมประกอบด้วยความเชื่อพื้นฐาน แนวคิด วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย องค์ประกอบของโปรแกรม สื่อและเอกสารของโปรแกรม และการประเมินผล

การพัฒนาโปรแกรมการเรียนการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน หมายถึง การศึกษาและนำแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานมาจัดทำเป็นคู่มือการใช้โปรแกรม แผนการจัดกิจกรรม และเครื่องมือประเมิน นำไปทดลองใช้เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยที่มีต่อระดับขั้นของความสามารถในการเรียบเรียงเรื่องราว ความพึงพอใจในการอ่านและความพึงพอใจในการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และปรับปรุงแก้ไขเป็น โปรแกรมฉบับสมบูรณ์

วรรณกรรม หมายถึง หนังสือสำหรับเด็กที่มีเนื้อหาวรรณ การใช้ภาษาเหมาะสมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยมีขอบเขตเฉพาะหนังสือสำหรับเด็กประเภทบันเทิงคดี(Fiction) ซึ่งหมายถึง เรื่องราวที่แต่งขึ้นเพื่อความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน ประกอบด้วย นิทานและเรื่องแปล

ความสามารถในการเรียบเรียงเรื่องราว หมายถึง ดาต้าขั้นความสามารถการเขียนเรื่องราวจากวรรณกรรมในด้านความสมบูรณ์ของเรื่องซึ่งวัดได้จากผลงานการเขียนของนักเรียน โดยใช้แบบวิเคราะห์และบันทึกระดับขั้นความสามารถในการเรียบเรียงเรื่องราว มี 8 ขั้นคือ วาดเฉพาะรูป หรือที่เล่าขัดแย้งกับภาพ; วาดรูปตามที่ต้องการและพูดเล่าประกอบได้; วาดรูปและเขียนเป็น

รูป หรือที่เล่าจัดเรียงกับภาพ; วาดรูปตามที่ต้องการและพูดเล่าประกอบได้; วาดรูปและเขียนเป็นคำๆ ประกอบภาพ; วาดรูปและเขียนข้อความ 1 ประโยคประกอบภาพ; วาดรูปและเขียนข้อความ 2 - 4 ประโยคประกอบภาพ; แต่งเรื่องและเขียนเล่าเป็นเรื่อง แต่ความยังไม่สัมพันธ์กัน; เขียนเรื่องที่มีความต่อเนื่อง แต่งบอย่างห้วนๆ เรื่องไม่สมบูรณ์; เขียนเรื่องที่มีความต่อเนื่องและมีความสมบูรณ์ในเรื่อง

ความพึงพอใจในการอ่าน หมายถึง ลำดับขั้นของลักษณะนิสัยในการอ่านโดยวัดจากความพึงพอใจในการอ่านในช่วงกิจกรรมการอ่านอิสระ วัดโดยแบบบันทึกและวิเคราะห์ระดับขั้นความพึงพอใจในการอ่าน มี 7 ขั้นคือ ไม่สนใจการอ่าน เมื่อบอกให้อ่านจะปฏิเสธไม่ยอมอ่าน; ไม่อ่านเอง แต่ฟังผู้อื่นอ่านให้ฟัง; อ่านเฉพาะเมื่อครูสั่ง เด็กอ่านเมื่อมีโอกาศ; หยิบหนังสืออ่านเองนานๆครั้ง หรือเมื่อเพื่อนอ่านก็จะทำตาม; หยิบอ่านเองเมื่อมีเวลาว่าง แต่เปิดดูภาพผ่านๆ ; หยิบอ่านเองเมื่อมีเวลาว่าง หยุดอ่านบางตอนบางหน้า ; หยิบอ่านเองเมื่อมีเวลาว่าง เปิดอ่านแต่ละหน้าจนจบ

ความพึงพอใจในการเขียน หมายถึง ลำดับขั้นของลักษณะนิสัยในการเขียนโดยวัดจากลักษณะความพึงพอใจในการเขียนในช่วงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม วัดโดยแบบวิเคราะห์และบันทึกระดับขั้นความพึงพอใจในการเขียนมี 7 ขั้นคือ ไม่สนใจการเขียนเมื่อบอกให้เขียนจะปฏิเสธไม่ยอมทำ; ไม่เขียนด้วยตนเองแต่ขอให้ครูหรือเพื่อนเขียนข้อความที่ต้องการให้; ถลอกคำหรือข้อความตามตัวอย่างในหนังสือหรือที่คนอื่นเขียนให้ดูตามที่ได้รับมอบหมาย; เขียน 1 ประโยค เมื่อครูมอบหมาย; เขียน 2-3 ประโยค เมื่อครูมอบหมาย; แต่งหรือเขียนเป็นเรื่องราวเมื่อครูมอบหมาย; ถลอกเรื่องราว แต่งหรือเขียนเป็นเรื่องราวในเวลาว่างด้วยตนเอง

นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านหนองจานกิ่งอำเภอหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติและการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน(Literature-based Approach) จากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การสร้างโปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน มีวิธีดำเนินการตามลำดับดังต่อไปนี้

2.1 ตั้งเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และสร้างกรอบความคิดของโปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

2.2 คัดเลือกวรรณกรรมตามเกณฑ์การคัดเลือกไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวรรณกรรมสำหรับเด็กคัดเลือก แล้วนำวรรณกรรมที่ผ่านการคัดเลือกแล้วมาเป็นฐานในการสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจำนวน 8 แผน

2.3 ตั้งเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีจากตำราและเอกสารต่างๆ สร้างเอกสารคู่มือของโปรแกรมจำนวน 6 เล่ม คือ 1) เอกสารแนะนำโปรแกรม 2) วรรณกรรมและการเลือกวรรณกรรม 3) การสร้างบรรยากาศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษา 4) การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษา 5) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 6) การประเมินผล

2.4 นำแผนการจัดกิจกรรมไปทดลองนำร่องกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มเดียวกับตัวอย่างประชากร แล้วนำผลการทดลองนำร่องมาปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดกิจกรรม

2.5 นำร่างสาระของโปรแกรม แผนการจัดกิจกรรม คู่มือการใช้โปรแกรมและเอกสารต้นแบบเครื่องมือประเมินผล ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.6 สร้างเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่

1) แบบวิเคราะห์และบันทึกระดับขั้นความสามารถในการเรียบเรียงเรื่องราว

2) แบบวิเคราะห์และบันทึกระดับขั้นความพึงพอใจในการอ่าน

3) แบบวิเคราะห์และบันทึกระดับขั้นความพึงพอใจในการเขียน

4) แบบสรุประดับขั้นความสามารถทางภาษาของนักเรียนเป็นรายบุคคล

(Individual Profile)

5) แบบสรุปการประเมินระดับขั้นความสามารถทางภาษาของนักเรียนในชั้นเรียน

(Group Profile)

3. การทดลองใช้โปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีวิธีดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

3.1 คัดเลือกประชากรในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 ของโรงเรียนบ้านหนองจาน กิ่งอำเภอหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 20 คน

3.2 การดำเนินการทดลอง แบ่งการดำเนินการเป็น 2 ระยะ ดังต่อไปนี้

3.2.1 ระยะเตรียมการก่อนการทดลอง

- 1) ทำหนังสือขอความร่วมมือ จัดประชุมชี้แจงเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ และการดำเนินการใช้โปรแกรมฯ ต่อผู้บริหารและคณะครู
- 2) ทำหนังสือเชิญผู้ปกครองนักเรียนเพื่อประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินการใช้โปรแกรมฯ
- 3) แนะนำตัวกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มประชากร และให้เลือกสรรกรรมการที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3.2.2 ระยะทดลอง

- 1) ดำเนินการทดลองตามแผนการจัดกิจกรรม ใช้เวลาในการทดลองเป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน คือวันจันทร์ถึงวันศุกร์ เวลา 14.30-16.30 น.
- 2) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวิเคราะห์และบันทึกระดับชั้นความสามารถในการเรียบเรียงเรื่องราว, แบบวิเคราะห์และบันทึกระดับชั้นความพึงพอใจในการอ่าน, แบบวิเคราะห์และบันทึกระดับชั้นความพึงพอใจในการเขียน, แบบสรุประดับชั้นความสามารถทางภาษาของนักเรียนเป็นรายบุคคล(Individual Profile), แบบสรุปการประเมินระดับชั้นความสามารถทางภาษาของนักเรียนในชั้นเรียน(Group Profile) และการบันทึกทัศนคติ

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ดังนี้

3.3.1 การวิเคราะห์ค่าสถิติเกี่ยวกับระดับชั้นความสามารถในการเรียบเรียงเรื่องราว ความพึงพอใจในการอ่าน และความพึงพอใจในการเขียนของนักเรียนจากหลักฐานการเรียนรู้และแบบวิเคราะห์ต่างๆในพอร์ตโฟลิโอของนักเรียน(Portfolio)

3.3.2 การรายงานข้อมูลเชิงบรรยายเกี่ยวกับภาพรวมของระดับชั้นความสามารถทางภาษาของนักเรียนทั้งชั้น และระดับชั้นความสามารถทางภาษาของนักเรียน 1 คน

3.3.2 การวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลจากแบบประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับเอกสารคู่มือโปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 แผนการจัดกิจกรรมและเอกสารต้นแบบเครื่องมือประเมินผล

4. การนำเสนอโปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ฉบับสมบูรณ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ได้โปรแกรมการเรียนการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 อันเป็นการเรียนการสอนที่เป็นธรรมชาติและสอดคล้องกับพัฒนาการทางภาษาของนักเรียน
2. ได้แนวทางสำหรับครูในการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา เพื่อเป็นทางเลือกในการพัฒนาการเรียนรู้ภาษาของนักเรียน
3. ได้ทางเลือกในการเรียนการสอนภาษาแบบใหม่ที่มีพื้นฐานตามแนวทศการเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติ(Whole Language)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย